Юнацький Збрук

С.К.О.Б. В.К.

ТАБОР УКРАЇНСЬКИХ ПОЛОНЕНИХ
Газетка юнацтва

Рік II. Ріміні - Італія, серпень Ч.10./17/

За столицю

Кожний нарід дорожить столицею своєї держави, бо вона являється символом могутности, величавости, незалежности й свободи даного народу. Поети влучно називають столицю - серцем народу. Зі своєю столицею пов'язує нарід цілу свою історію протягом віків, про неї живе серед народу маса переказів, сама назва - столиця викликує в кожного почуття гордости.

Таким столичним містом для нас є „мати городів руських" - Київ, що в ним в'яжуться події нашого минулого від самих майже початків існування державного життя на Україні. Пишається він гордо на придніпрямських горбах, над Дніпром-Славутою, свідок славної минувальщини й сумних подій минулого, чи теперішнього.

Про повстання цієї народньої святині існують у нас перекази, начебто апостол Андрій заткнув на київських горах хрест і предсказав цій країні багату в терпіння, але славну і щасливу майбутність; а три брати: Кий, Щек та Хорив і заснували на цьому місці опісля город Київ.

До найбільшого розквіту доходить Київ за князювання Володимира Великого, Ярослава Мудрого й Володимира Мономаха. Щойно після двократного зруйнування московським князем Андрієм Боголюбським й остаточного знищення татарами 1240 р., Київ хилиться до упадку і сходить на другорядне місце. За часів козацької держави Київ не стає столицею, бо сусіди-вороги дбали, щоб культ столиці затерти серед народу. Проте для народу Київ остав назавсіди столичним городом.

А коли прийшов Сімнадцятий рік, коли степами пронеслась воля золота, тоді в Києві створився рідний уряд вільної держави. Заговорив Київ універсалами, нагадались йому часи, коли на київському престолі сидів могутній князь великої держави. Схвилювався нарід, почувши мову століть зі старого городу Кия!

І хоч відступили перед жихацькими азійськими ордами з Києва, то в серці понесли зі собою завзяття, оставили столиці запевнення, що ще прийдуть...

В половині липня 1919 р. УГА перейшла Збруч і злучилася з

армією УНР. Начальна Команда УГА обстоювала думку іти на Одесу і захопити Причорноморя в свої руки. Перемогла думка Головного Отамана й представників армії УНР: всіми силами вдарити на Київ, а маючи в руках столицю, що спричинить моральне піднесення так серед війська, як і цілого населення, можна буде повести широко закроєну офензиву і звільнити Україну переше від червоних, а опісля і від білих. Серед війська одушевлення! Об'єднані Армії ідуть на Київ! Нарешті здійсняться кожним леліяні мрії: задзвонять дзвони Софійського Собору і лунким гомоном пронесеться їхній голос у всі закутини України.

30-го серпня вмашеровують перші відділи в Київ, а 31-го головні частини. Здивовано глядять стрільці й старшини на царський російський прапор, що повіває на будинку Думи. Це денікінці, що були заключили союз, підступно використали перемогу об'єднаних наших армій і з другого боку ввійшли в Київ. Полк. Сальський дає наказ зняти російський та вивісити український прапор. По коротких переговорах, на яких денікінський ген. Бредов заявив, що „України не било, нет і не будет", розгорілись вуличні бої. Однак знеможені останніми важкими боями з червоними українські війська не могли втриматись в здобутому Києві. Мусіли відступити...

Відступали зажурені й похилені під тягарем того, що їх стрінуло. Ціль, здавалося, вже осягнено, а тимчасом... не здійснились мрії... А в серцях накипала лють не на самих тільки червонців, але на все, що носить ім'я - московське...

31-ше серпня називають днем трагічної перемоги...

Кожний з нас вірить однак, що таки підемо ще в похід, на Київ, як ішли тамті в Дев'ятнадцятому році і вивісимо вже раз назвжди українські знамена у серці України!...

o o + + o o

ХРИЩЕННЯ УКРАЇНИ

Одним з великих діл князя Володимира Великого було й заведення Христової віри в Україні-Русі. То ж не диво, що за це пізніші літописці величали його Великим, а опісля і Церква узнала його Святим.

Знаємо, що християнство почало ширитися у Київській Державі ще за Ігоря й Ольги через зносини із греками. У дружині Ігоря було вже багато християн, а сама княгиня Ольга охристилась в Царгороді підчас відвідин у візантійського імператора. В цих часах існувала вже в Києві маленька церковця св. Іллі. Ще більше поширились християнські впливи за часів Святослава Завойовника, що робив походи на Болгарію, яка в тім часі була вже християнською й мала навіть перепожене на свою мову Св. Письмо та багато інших церковних, а то й світських книг. Тому, що болгарська мова малощо різнилась від української, то й поширювання християнства на Україні ставало легшим.

Оповідання про охрищення Володимира прикрашене цілим рядом переказів. Літопис говорить, що до могутнього князя Володимира приходили місіонарі з різних країн і намовляли його приняти від них християнство. Вкінці він рішився приняти і розіслав усюди своїх послів, що мали познайомитись з різними вірами й обрядами, та докладно доповісти опісля князеві свої спостереження. Послам Володимира подобалася найбільше віра греків, тому Володимир постановив приняти Христову віру від Візантії. Для цього він пішов походом на скольонізований греками Крим та, здо-

бувши місто Корсунь, вислав у Царгород послів, щоб імператори Василь і Константин видали за нього свою сестру Анну. Ці згодилися щойно тоді, коли Володимир обіцяв охристити себе і свою державу. Разом з царівною Анною приїхали на Україну і грецькі священики, учителі, майстри та інші фахівці. Вернувшись у Київ, Володимир почав запроваджувати християнство. Найважче було запровадити його в північних посілостях, де воєвода Добриня мусів христити „вогнем і мечем". Так оповідає літопис, додаючи до цього багато легендарних подробиць.

Запровадження християнства було подією величезної ваги. Сталось це в перших днях серпня 988 р. Грецьке духовенство привезло зі собою церковні книги в грецькій та болгарській мовах. З-часом збільшується число і наших священиків, що перекладають грецькі книги і в цей спосіб повстає т.зв. перекладне, а опісля й оригінальне письменство. Мова тодішня, що мала сильний вплив на пізніше витворення української книжної мови залишилась і до сьогодні в церквах. Отже разом з церквою прийшла на Україну освіта й наука. Будовано манастирі, звідки освіта розходилась по цілому краю /Києво-Печерська Лавра, заснована св. Антонієм і Теодозієм/, засновувано школи, захисти для вбогих, шпиталі; від грецьких майстрів перенято їхнє вміння і тим чином витворилися скоро й наші мистецтва. Побудовано багато церков не лиш у самому Києві, але й по всій країні. Церква принесла зі собою церковне право й закони, вона вчила, як треба жити й поступати в щоденному житті. Тим-самим церква здобула собі вкоротці широку популярність серед народу. Нарід одначе зберіг давні поганські вірування, що перемішались з церковним вченням і дотривали аж до сьогодні, не зважаючи на те, що церква старалася їх викорінити.

Як бачимо з цих кількох слів, християнство мало величезне культурно-поступове значення для українського народу. Воно зблизило його духово з Візантією і її блискучою, на той час, культурою та полегшило зв'язки з християнським Заходом Европи. Одночасно воно вплинуло і на внутрішнє скріплення і об'єднання великої Володимирової Держави, зв'язавши її однією вірою і установленням скрізь церковної гієрархії з осередком у Києві, де сидів митрополит.

/м/

:: :: ::

О. Олесь

Нових і слів, і діл блискучих,
Нових озброєних надій,
Бажань і поривів могучих,
І грому в бурі молодій.
Об землю ліри! - Бубни в руки!
Вперед веселий тарабан!
Зідхань, зневіря і розпуки
Навіть розвіявся туман!
Женіть думки старі і кволі!
Займітеся полум'ям ясним!
І всім гуртом назустріч волі
Летіть потоком вогняним!
О, всім гуртом! В єднанні сила,
В єднанні - успіх перемог;
Бо розріч - всіх надій могила,
Пустеля сіра без дорог.
Зробіться ж гідні ви народу,
Сліпого велитня свого,
І з лісу в бурю і негоду,
На поле виведіть його!

Др. Анатоль Фіґоль

Організація праці

II. Організація праці в пластовому Уладі.

Як пристосований в Пласті попередньо згаданий загальний організаційний закон поділу й сполуки?

Передусім, як у кожній організації, так і в Пласті є переведений т.зв. поземий і доземий поділ.

Поземий /горизонтальний/, або т.зв. територіяльний поділ відзеркалюється в поділі нашої організації на гуртки, курені, коші, області, краї, а завершенням цього поділу являється централя: Команда СУПЛ, зглядно Верховна Пластова Команда. Скрізь по території Німеччини, чи інших країв Европи, зглядно Америки розсипані гуртки пластунів. Кожний гурточок про себе міг би провадити свою працю у своїй місцевості і жити своїм замкненим життям. Ніхто не знав би ані скільки тих пластунів, ані як вони живуть, що роблять, які в них радощі, які турботи. Пластового часопису такий відірваний гурток ледви чи був би спроможний видавати, а ціла його діяльність була б замкнена вузькими горизонтами його окруження. Таке замкнення в собі було б противне духові Пласту. Пластуни цього самітнього гуртка напевно не сиділи б дома, як ведмеді в ґаврі, тільки при першій нагоді пішли б на прогулянку, а далі, як сонце припече, в далекі мандри. І стрінувши в своїй місцевості гуртки інших пластунів, вони напевно нав'язали б з ними контакт, бували б у них на сходинах і запрошували б їх до себе, робили б спільні ватри, а далі додумалися б скоро, що їм потрібний спільний провід.

Цей провід мав би завдання: подбати про спільну домівку для них, плянувати прогульки й табори, намічувати проґрами спільних сходин і т.п. Ось-так природно повстав би курінь. А коли б в одній місцевості найшлося більше таких куренів, от нпр. хлоп'ячі, дівочі, ремісничі, середньошкільні і т.д., то вони скоро відчули б потребу створення коша й кошової команди.

Пандруючи вже сотні кілометрів поза свою огорожу, в чужих містах і краях, стрічали б вони таких же самих пластунів. При ватрі в лісі вони спільно розказували б собі про своє життя, почували б себе багато сильнішими, сміливіше плянували б спільні підприняття,... напевно визначили б собі другу стрічу й скоро вибрали б собі обласний, чи то краєвий провід.

Як бачите те, що може нам у нашій організації немов накинутим згори, є у своїй первісній основі витвором природним потреб знизу. Через лучення у щоразто більші гурти члени організації не тільки почувають свою моральну силу, але неменш ті вищі організаційні „щаблі" дозволяють їм технічно виконувати щоразто складніші завдання. Не треба тут окремо підкреслятти, що моральні й матеріяльні засоби гуртка, чи куреня, а інтелектуальні сили, грошеві фонди окружної, чи краєвої організацій дають цілком різні можливості реалізації пластової праці. Коли гурток, чи курінь можуть спромогтися тільки на скромну стінну газетку, то краєва організація може вже видавати гарний журнал. Зайвим було б вичисляти всі ті користі, що їх цей природний гін до обєднування в щоразто вищих організаційних одиницях приносить усім членам, кожному зокрема й усім разом.

Так дійшли б ми до першого з'їзду всіх пластунів, які вибрали б свою централю, свою верховну команду, як остаточне завершення пластової організації. Це був би ріст організації здолини догори.

Але також і централя, байдуже, чи вона повстала як перша перед низовими клітинами, чи як завершення вище з'ясованого процесу об'єднування низових клітин у щоразто вищі організаційні ступні, не тільки того територіяльного поділу на коші, області, краї не скасувала б, але, навпаки, мусіла б цей поділ ще більше удосконалити. Бо ця верховна команда, щоб сповнити свої завдання на цілому широчезному обширі однієї, чи більше держав, щоб дійти в зв'язок з кожним поодиноким пластуном, мусілаб покористуватися також оцими „щаблями".

Кожна централя старається розмежувати точно т.зв. територіяльні компетенції і цим поодиноким поземим „щаблям", організаційним ступням, надати точно означені функції.

Над поземом самостійних гуртків, зглядно куренів, як найнижчих організаційних клітин у пластовому Уладі, виростає позем кошів з кошовими командами, над якими повстає позем обласних команд, дальше і суть команди країв, вкінці на найвищому поземі стоїть централя, Верховна Пластова Команда. Очевидно, говоримо тут про поземи-ступні організованої підпорядкованости і надрядности.

Сподіюсь, що це вистарчить для зрозуміння, що таке поземий поділ і чому він називається саме поземим, горизонтальним. Про те, які функції в організаційному житті мають і мусять перенятн на себе поодинокі поземи, ще частинно будемо говорити дальше.

/Д.б./

== оо ==

Команда СУПЕ, Інструкція ч. 3/45.

ВИМОГА ТРЕТЬОЇ ПЛАСТОВОЇ ПРОБИ.

/На ступінь скоба/

Виказатися скінченням 16-го року життя та річною бездоганною службою в Пласті на ступні розвідчика /-ці/, і успіхами в заняттях в наступних виховних групах:

А. Виховання пластового світогляду й характеру.

1. На основі дотеперішньої праці в Пласті приготовити й виголосити бездоганно, під оглядом змісту і форми, гутірку, або реферат на довільну пластову тему, беручи під увагу точки: А - 5,6,7,8,9,10,11,12,13,14 і 24 з I пластової проби та: А - 1,2,3,4, 12 і 13 II пластової проби.
2. На основі дотеперішньої праці в Пласті приготовити й виголосити гутріку, або реферат, бездоганний під оглядом змісту й форми, беручи під увагу точки: А - 1,2,3 і 17 I пластової проби та: А - 5 другої пластової проби і доповнюючи її відомостями з історії України новітніх часів /визвольні змагання/.
3. На основі дотеперішньої праці в Пласті приготовити й виголосити реферат, бездоганний під оглядом форми й змісту, на довільну тему із загальної, або господарської географії України, беручи під увагу точки: А - 18 I пластової проби та: А - 6 II пластової проби, і доповнюючи їх відомостями про українську еміграцію.
4. Вміти самому і перевести поправно з куренем всі вправи пластового впоряду.
5. Перевести чергування з пластовим гуртком підчас виступів, або занять пластового куреня.
6. Самостійно уложити двічі програму сходин гуртка і перевести її, як вимогу плянування праці і праці для гуртка.
7. Знати в загальному про українське будівництво - архітектуру.

8. Знати в загальному про українське театральне й образотворче мистецтво.
9. Знати загально про український вклад в науку.
10. Поглибити знання з точки А-23 I пластової проби.
11. Приєднати двох чергових прихильників для Пласту.
12. Пластове добре діло.

Б. Плекання здоров'я.

1. Перед зложенням проби піддатися лікарському обслідуванні та предожити засвідчення здоров'я.
2. Поглибити знання з точки Б - 2 II пл. проби і відбути успішно санітарний курс /поміч у наглих випадках/.
3. Вміти перевести з гуртком 15 вільних руханкових вправ і переводити їх самому щоденно, як прорух.
4. Виказатися наступними осягами:

	хлопці	дівчата
біг на 100 м	15 сек	17 сек
скок удовжінь	3,80 м	2,80 м
скок через рів	2,50 м	2,10 м
скок увисочінь /понад лату/	1,20 м	1,00 м
скок " /понад перегороду/	1,00 м	0,90 м
мет булавою 500 г	36,00 м	-
мет м'ячем до відбиванки	-	25,00 м
стусан кулею /5 кг/	9,00 м	8,00 м

5. Вміти поправно суддювати при кошівці.
6. Взяти участь у спортових змаганнях: відбиванки, кошівки, легкоатлетики, або лещетарських.
7. Вправляти один рід зимового спорту.
8. Знати чотири національні танки.

В. Підготова до потреб практичного життя.

1. Вишкіл бистроти й інших познак потрібних у практичному житті: а/ поземеллєзнавство і картографія - вміти описати докладно довільне поземелля на просторі приблизно 1 км² і зладити на ньому 3 шкіци: з одного місця, з двох місць /метода втинання/ і перспективний;
   б/ пластові гри - дальша успішність у 5-ох пластових грах: зору, слуху, запаху, дотику і смаку; перевести з гуртком пляново однодневну прогульку і заложити правильний табор з основними таборовими уладженнями; відбути самому 3-дневну прогульку, описати її та долучити плян відбутої дороги;
   в/ краєзнавство- добре орієнтуватися на терені замешкання у промірі 20 км;
   г/ теренові гри - приготовити та перевести одну теренову гру з куренем;
   д/ таборництво - участь у характері діловодчика у виховному таборі.
2. Пластовий заробіток на цілі куреня.
3. Пластова ощадність.

Г. Наука праці і її примінення у житті.

1. Поглибити знання точки Г - 1 II пл. проби.
2. Знати діловодства вищих пластових властей.
3. Вести самостійно, або помагати при веденні діловодства в курені принайменше продовж одного місяця.
4. Виказатися задовільними осягами у шкільній науці.
5. Знати практично одну чужу мову.
6. Виказатися допоміжною працею для дому.

7. Активна участь у громадському житті /школа/ на ступені, що відповідав би знанню, вікові і середовищі постійного перебування кандидата.
8. Пластове добре діло.

Кінцеві завваги.

Подані пластові проби уложено в такий спосіб, як коли б перехід за роками з одного ступня на другий був правильний. В практиці однак так не є. Там стрічаємо випадки, що молодь 15 - 17-го року життя буде переходити через I пластову пробу, зладжену властиво для молоді 13 - 14-літньої. Рівнож при укладанні проб не узглядненo ступня знання і вироблення кандидата. Через те виховник /впорядчик/ і екзамінатор мусять ті технічні недоліки проб усуваути. Тобто впорядчик мусить брати під увагу вік, рівень освіти та виробленість вихованців. Хоч назви поодиноких статтей пластових проб останутъ незмінні, то все-ж-таки їхній зміст /поширення та поглиблення/ будуть різні для поодиноких віків та знань. Це ж саме слід узглядннити і при методичнім заподанні виховного матеріялу.

Безперечно ці завваги відносяться тільки до тих статтей, що мають загальний характер /історія, географія, гігієна, тощо/, натомість при переводженні інших статтей, що окреслені конкретно, слід поставити домагання відносно знання і виконування без уваги на вік, ступінь освіти і попередню виробленість.

Мюнхен, 23.10.1945 Реф. організації і діяльности.

::: o :::

СПОСТЕРІГАННЯ

I. Звертай увагу на сліди!

Слід - це слово, що його уживають пластуни на означення найменших навіть подробиць-познак, що можуть довести нас до речі, чи справи, за якими робиться пошукування /слід ходу, зломана галузка, свіжо потоптана траава, краплі крови, жмутки піря, шерсти і т.д./.

Вальтер Смітсон, подорожуючи по Кашмірі, слідкував з кількома місцевими шукачами слідів відбитки лап пантери, що викрала козу. Коли шукачі перейшли через широку скалисту площину, стратили з очей сліди. Провідник пішов на край скали, що в тім місці гостро опадала, змочив палець та потягнув ним по краю скали. До пальця причіпилось між іншим кілька шерстинок і це вистарчило на здогад, що пантера перейшла саме цією дорогою. Тих кілька волосків були якраз тим, що пластун називає - слід -. Цей сам провідник Смітсона при помочі тієї ж системи шукання найменших слідів прослідкував ведмедів. Одного разу знайшов він на корі дерева надрапнений відбиток ведмежої лапи, іншим разом знайшов на корі шерстинки, що доказали йому, що ведмідь переходив сюдою. У кожному разі дуже важне, щоб пластун так у часі війни, як і миру, чи як ловець, не полишив нічого поза своєю увагою. Він мусить завважувати дрібні речі і дані, а опісля відгадувати їхнє значення. Треба одначе великої практики заки початківець осягне привичку спостерігання всього так, що ніщо не скриється перед його поглядом. У цьому він може привчатись так у місті, як і на селі, чи в полі.

З тієї самої причини і в той сам спосіб пластун повинен привикнути звертати увагу на звуки й запахи, вгадуючи, звідки походять. Для пластуна - встид, коли постороння особа відкриє якунебудь річ скорше за нього, все одне, чи вона буде далеко, чи під його ногами. Коли йдете з досвідченим пластуном, бачите, що його очі ніколи не затримуються непорушно в якійсь точці, лиш дивляться в усіх напрямках, близько й далеко, завважуючи все лише зі самої привички, а не, щоб показати другим, мовляв, скільки то він може завважити.

У незнаному місті пластун-розвідчик зверне передусім увагу на головні фабрики, будівлі та перехресні вулиці, щоб не загубитись. Одночасно завважить він склепи, вистави і предмети на них, транспортові середники, що проїжджають вулицями, та зверне увагу, чи упряж і підкуття коней є в порядку. Особливо уважно обсервуватиме прохожих, їхній спосіб ходу, одежу, взуття так, що коли наприклад поспитає його нечайно якийсь поліціянт: - Чи ви бачили чоловіка з темними бровами, в синьому вбранні, що мав перейти цією дорогою? - зможе відповісти: - Так! Налягав трошки на праву ногу, мав черевики заграничного виробу, ніс під пахою пакунок, скрутив у вулицю Х, другу по лівій стороні вулиці, може перед трьома мінутами. -

Такі інформації були часто дуже корисні й помічні при відшукуванні злочинців; але скільки людей іде вулицями, якби зі замкненими очима й нічого не обсервує?! У своєму оповіданні „Кім" згадує Кіплінґ про двох хлопців, що були вишколені в обсервуванні та мали стати військовими розвідчиками. Їх вишколено при помочі гри „Кім". /Гляди „Юн. Зр." ч. 6/. Ця гра має поважне практичне значення для пластунів. Способом обсервування та запам'ятування завважених речей був великий розвідчик і пластун, капітан Кук. Кожний пластун з міста мусить знати обов'язково, де знаходиться найближча аптика /на випадок якогонебудь нещастя/, найближча поліційна станиця, шпиталь, пожежна сторожа, телефон і т.п. Пластун не сміє тратити з очей поземелля, головно на краях хідника, близько домів і порогів. Скільки можна знайти там предметів, навіть вартісних, що їх роздоптали, хто зна' чиї ноги.

II. Обсервування людей.

Подорожуючи, чи то поїздом, чи трамваєм, пластун мусить завсіди пам'ятати про потребу обсервування співтоваришів подорожі, навіть у дрібницях. Він повинен запримітити риси їхніх облич, одяг, спосіб говорення, щоб могти легко змалювати опісля кожного зосібна: багаті, чи бідні /найлегше пізнати загально по взутті/, яке їхнє заняття, їхній вираз лиця: щасливий, хворобливий, потребуючий помочі і т.п. Розуміється, не треба дати пізнати їм, що слідкується за ними, щоб не насторожувати їх.

Глибока обсервація осіб і вміння читати їхній темперамент і їхні думки має величезну вартість у торгівлі, головно для купця, чи помічника-суб'єкта, що старається переконати людей про якість власного товару, або пізнати можливого обманця.

Уважають, що одною з певних даних для пізнання характеру людини є спосіб ношення капелюха.

Коли капелюх натягнений трохи на вухо /рис. а/ - чоловік є добрий; коли дуже натягнений на вухо /б/ - чоловік є „завадіяцький" - ризикант; коли наложений на зад голови /в/ - чоловік не платить своїх довгів та є зарозумілий; коли дуже на перед /г/ - чоловік є, можливо, чесний, але дурний і скритий.

Також хід чоловіка /чи жінки/ може сказати багато. Обсервуйте приміром чоловіка вічно занятого, що біжить малими кроками й сильно порушує раменами; або приспішений, довгий і непевний крок нервового чоловіка; повільний крок спрацьованого; чи рівний, звинний і спокійний крок плестуна і т.д. Навосковані вуса вказують на внутрішню порожнечу, чи на склонність до пиття. З певністю, кучері, що їх деякі хлопці носять на чолі та надмірно велике волосся є певним знаком глупоти. Форма обличчя є добрим провідником до пізнання характеру.

/Д.б./

— — —

Проф. О. Монцібович

Нові уявлення про всесвіт

IV.

Якщо вийти вечором поза мури міста, далеко від блиску його ліхтарень та рефлекторів, звертає нашу увагу величезна, прямо безмірна кількість зірок на темному небозводі. Коли одначе попробувати їх перечислити, число це показується не таке-то вже велике. Воно є навіть досить мале, бо кількість зірок, що їх можемо ще завважити голим оком /неузброєним у жодний прилад/ не перевищує 3000. Стільки саме й на другій, південній півкулі.

Зарній зірки переміщуються на небі: вони сходять, підносяться щораз вище, осягають свою найвищу висоту над горизонтом, або, як кажемо, кульмінують, опісля обнижуються та вкінці заходять. Цей уявний рух зірок - це тільки, як усім відомо, відзеркалення оборотового руху землі довкруги своєї вісі. Помимо цього взаємовіддалі поміж зірками не зміняються та, як показує досвід, сьогодні такі самі, як були тому 2000 літ назад. Це було причиною, що народи лучили зорі в певні фігури т.зв. с у з і р я , або к о н с т е л я ц і ї .

Сузірям цим надавали назви, при чому назва констеляції нав'язувала часто до мітологічних постатей давнини. Греки, що визначались широко розвиненою фантазією, дошукувались у цих фігурах подібности до живих сотворінь. Вони виводили на небо своїх найзнатніших героїв, богів, королів та дивовижні твори природи й ін. Зовсім зрозуміло, що ми сьогодні тільки з трудом віднаходимо ці подібності, що були так очевидні для греків. Зірки, що їх вони лучили в поодинокі сузіря, по суті речі зовсім із собою нічого спільного не мають. Вони нераз дуже різні між собою, чи то об'ємом, температурою, чи віддалями. Ми можемо одначе подивляти старинних, що стільки поетичної інвенції вложили вони в опис зоряного неба, з яким хоч-не-хоч мусить людина повседневно зустрічатись.

Неможливо в цьому коротенькому начерку подавати вияснення назв поодиноких констеляцій. Для приміру наведу тільки дуже характеристичні міти грецької давнини. Арабські назви поодиноких зірок вияснюється тим, що наукову спадщину греків перебрали араби і від них доходило знання астрономії, згл. астрології до Европи.

І так пізніше говоритимемо про сузіря Геракля, одного з найбільших героїв старини - півбога, що був уосібленням сили. Він доконав так багато визначних діл, що боги за заслуги перевезли його в золотій квадризі на небо.

Оповідають, наприклад, у грецькій мітології про короля Кефея, що враз зі своєю жінкою Касіопеєю царив у етіопському краю. Жінка його, що визначалася великою красою, згорділа над міру, та хулила богам. Вона вихвалялась, що навіть Нереїди, дочки бога морів - Нептуна, не можуть рівнятись їй красою. Тим стягнула вона нещастя на свій край, бо розжалоблені гордістю Касіопеї - Нереїди вдалися до свого батька Нептуна зі скаргами та домоглися на ньому покарання зарозумілої земської королеви. Нептун створив страшну морську потвору, що почала нищити Етіопію. Король і нарід етіопів хотіли рятувати свій край від заглади. Вони звернулись до славної пророчні бога Аммона за порадою. Відповідь пророчні була така: - Гнів богів можна переблагати тільки тим, що Касіопея пожертвує свою гарну дочку Андромеду на пожертя потворі. Король примушений нещастям погодився вкінці. Він наказав прикувати Андромеду важкими кайданами до скелі над берегом моря. Потвора мала виринути із челюстей моря та пожерти Андромеду.

У тому ж часі переїжджав небом син батька богів - Зевеса, Персей. Він побачив з висот приковану до скелі молоденьку Андромеду. Зачарований її молодістю та красою залюбився в неї та постановив врятувати її від загибелі. Від зневірених батьків зажадав за ціну врятування їхньої дочки віддати йому Андромеду за жінку. Родичі радо згодилися. Персей знав про існування іншої страшливої потвори - страхіття усіх живучих земських істот, чи то людей, чи звірят. Потвора ця, що її називали Медузою, голова якої замість волосся покрита була зміюками, визначалася таємною силою: коли хто із живучих глянув тільки на голову Медузи, зараз ціпеніла йому кров у жилах і він перемінювався у камінь. Персей відшукав Медузу та вбив її підступом. Він засланявся своїм лискучим щитом, та орудуючи ним, наче дзеркалом, щоби не поглянути на Медузу, відрубав її голову.

Зі своєю добиччю вернувся Персей до Етіопії, де вже Андромеда очікувала приходу жахливої потвори. Коли вже потвора зближалася, Персей виступив вперед. Він звернув страшливу голову Медузи до морської потвори, відвернувшись вбік, щоб собі не глянути на Медузу. Морська потвора закам'яніла, а Персей звільнив з кайдан Андромеду. Вони царювали щасливо, доживши пізнього віку. Після смерти богиня Мінерва перенесла залюблену пару на небо, де вони й до сьогодні блищать неземською красою.

+ + +

Сьогодні, хоча залишилися ще давні грецькі, зглядно арабські назви констеляцій, не зв'язуємо з ними жодного дійсного значення. Уважаємо поодинокі сузіря /всіх - 86, з яких 40 на північній, а 46 на південній півкулі неба/, як середник до легкої орієнтації на небі. Головніші зірки позначено грецькими буквами, нпр. α Андромеди, β Персея, а як зірок у даному сузірі більше, ніж букв грецької, чи латинської абетки, вживаємо чисел. Називаючи цю, чи іншу констеляцію, вже згрубша знаємо, де вона лежить на небі. Щоб докладно знати про яку саме зірку йде, мусимо покористуватись мапами, чи катологами.

Головніші зірки тієї самої констеляції сполучуємо чертками та встановлюємо в цей спосіб, наче зв'язок поміж ними. Привикаємо лучити їх в одну цілість, звичайно якусь геометричну фігуру, що її легко відшукати на небі. Якщо знатимемо лиш кілька важніших констеляцій, тоді продовжуючи лінії, що сполучують їхні яркіші зірки, знаходитимемо положення інших, нам ще невідомих зір, чи констеляцій.

Це одна з найпростіших метод, що дозволяє швидко та без труду вивчити розклад констеляцій на небі. За основу беремо констеляцію В е л и к о ї В е д м е д и ц і . Своєю формою нагадує вона віз з двома задніми й двома передніми колесами та довгим дишлем. Тому то в нашому народі має вона окрему назву - сузіря В е л и к о г о В о з а . Сузіря це вибираємо також тому, що в наших географічних ширинах 45° / воно ніколи не заходить, тобто видне є на небозводі кожної пори ночі та року.

Продовжім лінію, що лучить задні колеса Воза у сторону, по якій лежить його дишель, та відложім на цьому продовженні 5-кратну віддаль задніх коліс. Натрапимо в цей спосіб на відносно слабу зірку. Вага її лежить у цьому, що вона визначує нам положення небесного північного бігуна. Від дійсного північного бігуна відхиляється вона заледви на один степень і тому звемо її П о л я р н о ю з і р к о ю . Якщо наведемо напрям на Полярну зірку, маємо визначений напрям північ - полудне. Напрям схід і захід визначується на цій основі так: звертаємось лицем до півночі, розводимо руки в боки, при чому права рука показує схід, а ліва захід. Полярна зірка є рівночасно кінцевою зіркою т.зв. М а л о г о В о з а . Малий Віз має зовсім подібну форму до Великого Воза, лиш розміри його дещо менші і зірки багато слабші від зірок Великого Воза. /Рис. 1./

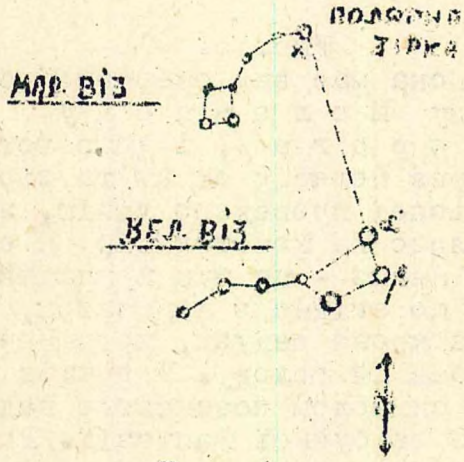

Рис. 1.

Якщо тепер продовжимо ту саму лінію у протилежну сторону, натрапляємо на нове сузіря - Л ь в а . Воно має форму видовженого трапезу із яркішими зірками Денебола та Регуль /рис. 2./

Сузіря це належить до т.зв. констеляцій З о о д і я к а - Звіринця, про які говоритимемо пізніше. Продовжуючи дві лінії, що лучать дві останні зірки дишля, вдолину, або лінію, що сполучує долішні колеса Воза, одержуємо найяснішу зірку констеляції В о л я р я - А р к т у р - /Рис. 3./

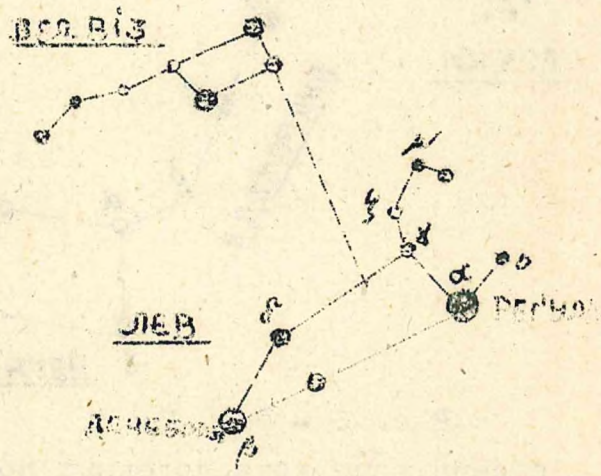

Рис. 2.

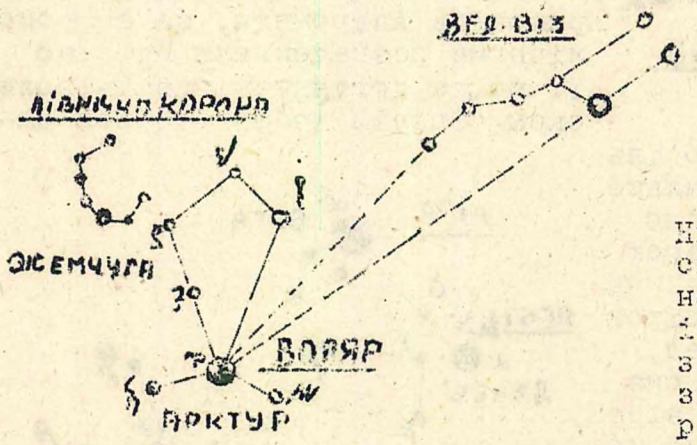

Рис. 3.

Нижче Арктура блистить ясним світлом одна з найкращих зірок нашого неба - зірка К о л о с із сузіря П а н н и . Всі ці зірки: Денебола з Льва, Арктур з Воляря та Колос з Панни творять рівнораменний трикутник, що його легко розпізнати на небі, так, як показує це рис. 4.

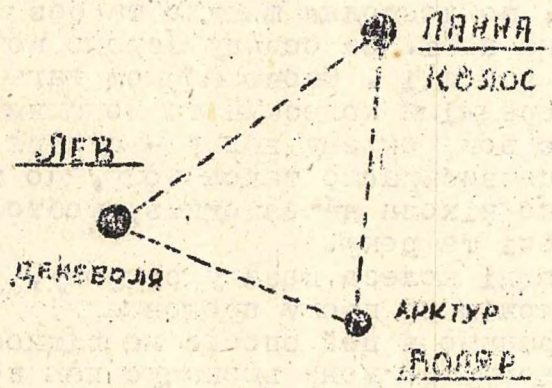

Рис. 4.

Продовжуючи лінію, що сполучує долішню зірку передніх з горішньою зіркою задніх коліс, натрапляємо на дуже характеристичну формою констеляцію К а с і о п е ї , що про неї ми вже згадували. Вона має вид оберненої букви М. Сузіря це випадає якраз на самому М о л о ч н о м у Ш л я х у /у нас: Ч у м а ц ь к а Д о р о г а /, і дуже легко його на небі розпізнати. /Рис. 5./ Якщо тепер через Полярну зірку та зірку β Касіопеї проведемо лінію, натрапляємо на констеляцію П е г а з а. Пегаз - це був крилатий кінь, що згідно з переказом, повстав з крови Медузи, коли Персей відрубав їй голову. У греків був Пегаз символом поетичного надхніння та буйної фантазії./Рис.6./ Констеляція Пегаза складається в основному з чотирьох ясніших зір, що сполучені зі собою, дають правильний чотирокутник. В одному із вершків цього сузіря знаходиться головна зірка констеляції А н д р о м е д и т.зв. α Андромеди. Зірки β, γ Андромеди творять, наче дишель; разом із сузірям Пегаза дають вони майже вдвоє більших розмірів віз. У поближу зірки Андромеди знаходиться славнозвісна Мряковина Андромеди, за астрономічними позначеннями M_{31}, що її можна доглянути навіть голим оком. Зовсім добре дається за-

У поближу констеляції Воляря знаходиться сузіря П і в н і ч н о ї К о р о н и . Зложене воно з сімох зірок, уложених у виді вінка, зглядно серпа. Між ними вирізнюється третя зірка звана Ж е м чугом. /Рис. 3./

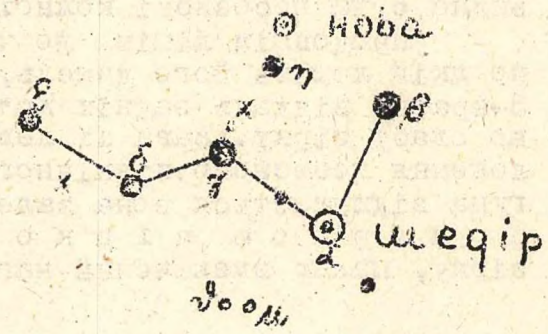

Рис. 5.

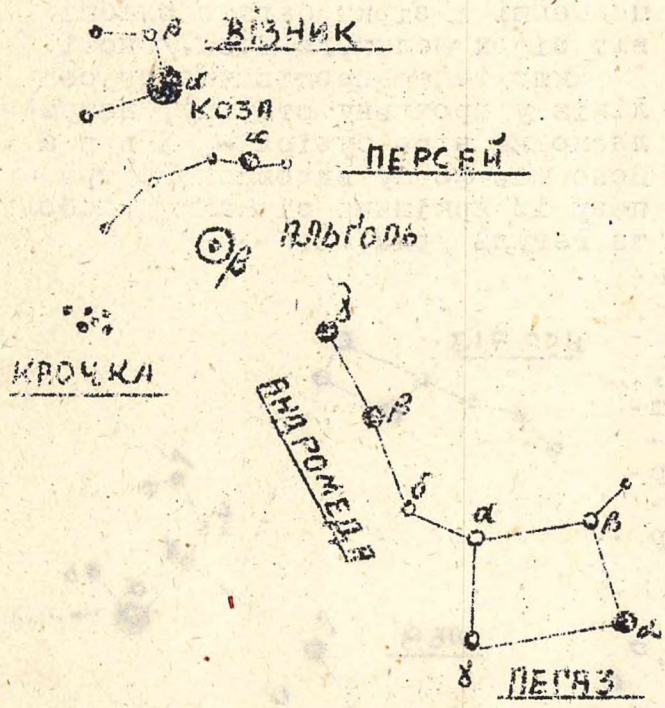

Рис. 6 - Рис. 7.

обсервувати вона полевими побільшаючими шклами. Проводячи дальше лінію дишля Андромеди доходимо до сузіря П е р с е я з ясною зіркою М і р ф а к . Дещо нижче лежить одна з найцікавіших зірок нашого неба - зірка β Персея, з арабська А л ь г о л ь . Вона періодично зміняє свою яскравість, при чому період змін відносно короткий, бо виносить заледви 2,87 дня, або 69 годин. Аматори астрономії залюбки обсервують цю зірку,

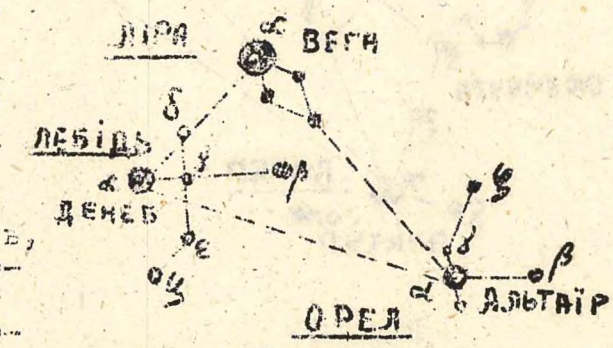

Рис. 8.

щоб одержати криву змін її яскравости. Нижче констеляції Персея розташована групка зір, що їх голим оком можна легко нарахувати п'ять. Коли хтось має сильний зір, може нарахувати їх аж шість, або й сім. Часто до скількости розрізнюваних зірок оцінюється бистроту зору людини. Сузіря це має в українців своє питоме ймення К в о ч к и , в науці звемо його П л е я д а м и .

Напроти сузіря Персея знаходиться сузіря В і з н и к а з ясною зіркою К о з о ю /рис. 7./ Діяметрально по противній стороні Полярної зірки, як Коза, знаходиться сузіря Л і р и із зіркою В е г а . Після яскравости - це третя зірка нашого неба.

Нижче Візника знаходиться сузіря Л е б е д я у виді ломаного хреста. Положення цього сузіря легко розпізнати, бо воно лежить якраз у місці, де розгалужується Молочний Шлях. Дві ці зірки: Вега з Ліри та Денеб з Лебедя творять з третьою зіркою А л ь т а і р із сузіря О р л а рівнораменний трикутник, як це зазначено на рис. 8. Констеляція Орла має також свою властиву назву в народі. Це т.зв. К о с а р і - уложені підряд три зірки, з яких середня, яскрава, це Альтаір, а дві другі слабші.

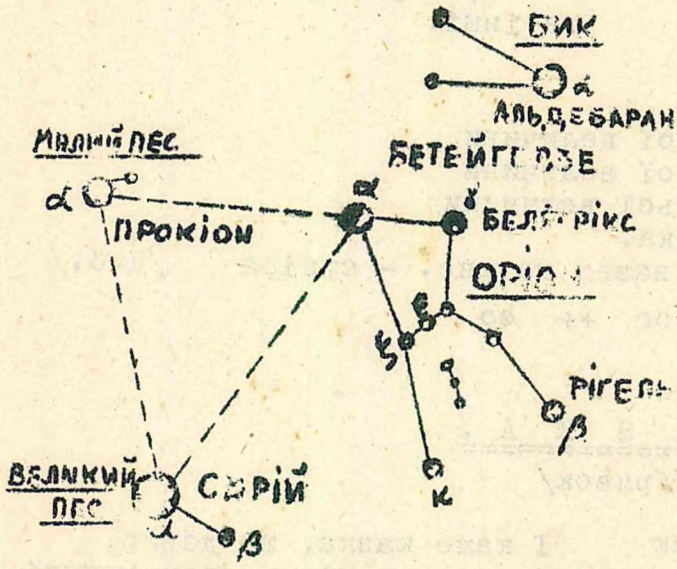

Рис. 9.

Лінія, що її проведемо через долішні колеса Воза, наводить нас на одну з найкращих констеляцій неба О р і о н а. Основна форма констеляції - це транез з яркими зірками, як: Б е т е й г е в з е , Б е л я т р і к с , Р і г е л ь . По середині сузіря - три зірки /δ, ε, ζ/ творять т.зв. пас Оріона, а інші три зірки, багато слабші - меч Оріона. У поблизу середньої зірки меча находиться важна т.зв. темна мряковина, що має вид голови коня. Зірка Бетейгевзе враз із зірками С и р і є м з В е л и к о г о П с а та П р о к і о н о м з М а л о г о П с а творять великий, впадаючий в око трикутник /рис. 9./.

Коли ж врешті поведемо лінію крізь горішню зірку передніх та долішню задніх коліс Воза, натрапимо на констеляцію Б л и з н я т з двома головними яркими зірками: К а с т о р та П о л ю к с /рис. 10./.

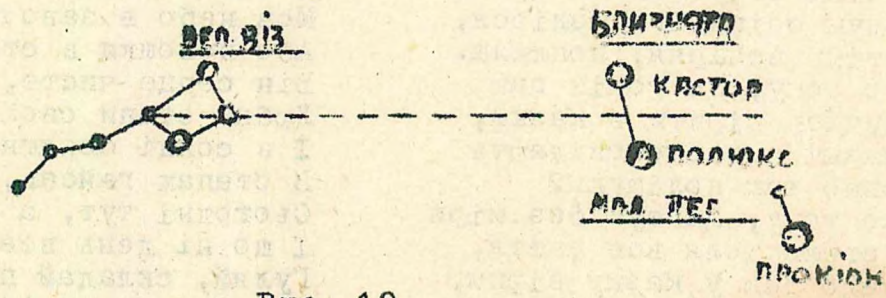

Рис. 10.

Так в основному перечислено важніші та характеристичніші констеляції північного неба

+ + +

Досліджування зірок південного неба відбувалось багато пізніше. Величезні заслуги в цьому напрямі положив астроном

К а п т е й н , даючи скаталоговоний перегляд зір південного неба. Вигляд південного неба зовсім різний від північного. Всі ці констеляції, що в нас завсіди видні, на південній півкулі неба не з'являються ніколи.

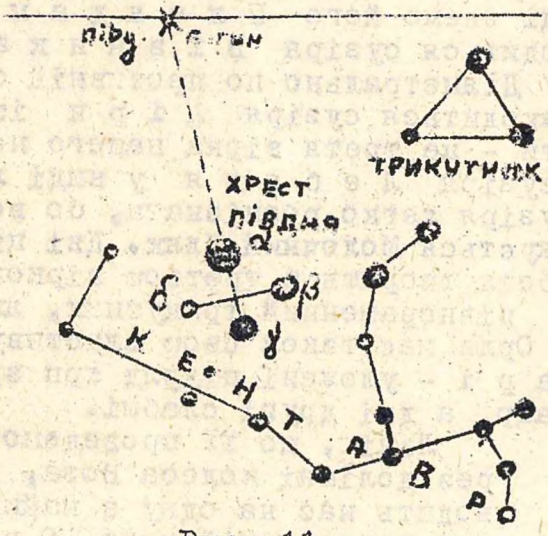

Рис. 11.

„Великого Воза", що до нього ми так звикли, немає над горизонтом зовсім. Його місце займає цілком нове сузіря, що його звемо Х р е с т о м П о л у д н я . Це одна з кращих та цікавіших констеляцій південного неба; зложена вона з чотирьох зірок, що з них α к р у д і є найяркіший. При допомозі цього сузіря визначується легко положення південного бігуна, як це вказує рис. 11.

З інших констеляцій південного неба, це: Т р и к у т н и к, Е р і д а н, К е н т а в р та інші.

Пляснення:

- зірка першої величини
- зірка другої величини
- зірка третьої величини
- змінна зірка.

Підчеркнені назви на рис. - сузіря /Д.б./

oo ++ oo

Д. Фальківський

К А З К А.

/Уривок/

... З дитячих років пам'ятаю,
Чимало пісень і казок,
Але одна, мов шепіт гаю,
Не сходить досі із думок.
Не знаю, хто складав цю казку,
Чи серця жаль, чи смутку біль,
Що в неї склали стільки ласки
До вбогих нив, до вбогих піль.
І казка та по всім Поліссі,
По тихих закутках села,
Мов шум осіннього узлісся,
Мов тінь вечірня, поплила.
Чи то тому, що гомін гаю
Нас учить вірити в казки,
Що казку в нас оповідають
Любовно так поліщуки?
Чи то тому, що сум без міри
Нам стеле доля все життя,
Ми радо так у казку віримо,
І в ній шукаєм забуття?
Не знаю і не хочу знати,
Не хочу рушати думок,
Але люблю я пригадати
Чомусь одну з усіх казок...

І каже казка, що давно,
В часи давні, в часи минулі,
Де в нас тепер гаї, багно,
Де лани хвилями погнулись,
Колись були замість болот
Степи окутані квітками.
І жив тоді в степах нарід,
Що зветься й досі чабанами:
Стрункий, веселий і гнучкий,
З очима повними блакиті,
Мов небо в заводі ріки,
Або волошки в стиглім житі.
Він серце чисте, чесне мав,
Любив степи свої, мов брата,
І в сонці соняшних заграв,
В степах гайсав, мов грім крилат
Сьогодні тут, а завтра там,
І що ні день все далі й далі.
Гуляй, складай пісні квіткам!
Цілуй очима срібні далі!
Ех! Скільки волі, скільки слів!
Усе пройшло і полом вкрито...
Тепер в Поліссі гнет панів
І „жеча польська посполита".

... І дальше оповідається, як колись ці чудові степи, за якусь-кару запалилися, і на тому місці повстали болота Полісся.

Дмитро Фальківський

Народився 22.10.1898 р. на Поліссі. Це співець Полісся. Про себе і свої улюблені болотисті сторони говорить він:

...„Очерет мені був за колиску
В болотах я родився і зріс
Я люблю свою хату поліську,
Я люблю свій зажурений ліс.
Що та : тропінки, пишні пампаси!?
Заглянь то в пущу до нас!
Я оддав би за неї одразу
І Тибет, і Урал, і Кавказ!
А поліське похмуре болото:
Пів Полісся вода залила;
Тільки де-не-де хутір самотний,
Тільки де-не-де клаптик села...
А привілля яке навесні,
Коли виставиш вітрові груди,
І летиш, і летиш на човні,
А вода і хлюпоче, і плаче,
Заклинається в люті-злобі...
Гей, скажіть, в кого серце гаряче,
Як весну навесні не любить!?
І укриють безкраї простори
Білокурі чайки і човни,
Тільки слухай, що води говорять
В тихім заспіві свята весни,
Тільки слухай, що хвилі шепочуть,
Як нестримана повінь гуде.

Зайвий рух - і за обрій заскочиш,
Зайвий рух - і навік пропадеш:
Проковтнуть сивоусі туманиш
Своєю пащу тебе і човна,
І ніколи, ніколи не встанеш,
У болоті із глейкого дна.
А на ранок, як сонце проглянне,
І утихнуть горласті вітри,
Тільки хвилі гудуть неустанно
Й ряботинням болото ятрить -
То на березі ходить-блукає
Пів села, заглядаючи в синь;
Ну, а може таки приблукає
На човні чоловік, або син?
А відтак у селі гомосіння,
А потому жалоба в селі;
Не один, не одна на колінах
Лає Бога святого без слів.
Так гартує природа до бою
Нас із самих малесеньких літ,
Ми зрослись, побратались з водою,
І живемо, як вміємо жить.
І не диво, що любимо змалку
Буйну воду і буйні пісні,
Наше серце - це серце рибалки,
А життя наше - книга борні...

/ Уривок з „Полісся"/

Розглядаючи творчість Фальківського, бачимо, що майже вся вона призначена одній темі: Поліссю. Він часто лине думкою в минуле, згадуючи далекі дитинні роки, коли він ще малим хлопцем жив безжурно у батьківському домі. Особливо одна подія врізалась глибоко в його дитячу свідомість - революція 1905 р., що, обнявши богато земель царської Росії, знайшла відгук і на Поліссі. Як тільки приходить осінь, нагадується Фальківському час революції, зокрема одна подія, що про неї він пише у „Поемі про 1905 рік" /уривок/:

...„Я тільки про клаптик Полісся,
Про тиху задуму гаїв,
Про шуми осінні узлісся,
Про злидні в житті чабанів.
В минуле думками я лину,
І тоскно, і журно мені...
Вже двадцять, як пущу покинув,
Вже двадцять, як я в чужині.
Не знаю, така в мене вдача,
Чи може я змалку вже звик,
Як листя поживкле побачу
Пригадую п'ятий я рік.
Пригадую тихе Полісся,
Мов діти, замурзані дні,
І мабуть тому-то приніс я
З собою й мотиви сумні.

Бо в нас не уміють співати
Веселих, барвистих пісень;
Життя у похиленій хаті
Нам горе кує день-у-день.
Живемо ми нудно і сіро,
В болоті, в багні, у гаю,
Одне лише любим без міри -
Це волю і пущу свою; -
За волю і душу віддати
Готові усе чабани.
В обдертій, похиленій хаті
Навчились ми волю цінить!
Бо виросли ми по просторах
Безмежних болот і гаїв...
Як тільки про клаптики горя,
Про злидні в житті чабанів.

Нехай у словах моїх жура,
Нехай мої думки сумні;
В очах поліщуцьких похмурих
Квітуть невеселі вогні.
Мотивів веселих не знають
У нас і тепер, і колись,
Бо з тихими шумами гаїв
Вродились ми і зрослись.

Мабуть отака моя врода,
Чи може я змалку привик, -
Як плаче дощами природа,
Пригадую п'ятий я рік...
Пригадую осінь... узлісся...
І діда Ігната в човні...,
Що там в болотах на Поліссі
Загинув за волю в борбі."

Як лиш весна настане, дідусь Ігнат уже „з човном і веслом лапатим". Він „старий, похилий", ніхто не знає, звідкіль прийшов. І одного дня, як приїхав з міста, йому „палали очі від огня і на обличчя впала втіха". Своїм односельчанам казав, що скоро прийде воля і смерть усім, що нищили і використовували поліщуків. Хто не вірив йому, тому давав летючку: „На, читай бамагу". І пішла ця „бамага" по пущі з рук до рук, аж попалася у руки поліції. Почалося слідство. Стражник пішов по діда Ігната, що, як звичайно, у своєму човні, але той відповів „Нехай пан пожде, мені ще рано". У відповідь „гребнула куля по воді, неначе кінь копитом". Та дідусь старий і така ж стара його кремнівка, що нею він стріляв зайців і на двісті кроків. Гримнув стріл і стражник повалився на землю. А потім військо, замість села - одні руїни, і діда Ігната розстріляно за селом.

Тоді, пише автор, кинув він своє Полісся.

Одним з більших інших творів Фальківського є „Казка". Можна різно підходити до автора, однак треба завсіди безстронньо підкреслити легкість і безпосередність вислову. Його надзвичайна вразливість занадто велика, як на бувшого чекіста. Зрештою до своєї діяльности в Чк підходить дуже критично і тонко. Він пише:

...„Добро дівчатам із серпами...
Їх жертви плакати не вміють:
Снопи лягають за снопами.
А я? Я теж косити мушу
В ім'я майбутнього врожаю...
Та жах один, що жертви душу, -
Подумать тільки - душу мають...
Де винуваті? Де невинні?

А так усе до болю просто!
Рука сім раз пером чирикне
І вийде слово просте:
Р о з с т р і л !...
А потім прийде глуха північ
І в камері задзвонить тиша...
А там... наган розбудить півнів...
І він в крові... і вже не дише..."

Фальківський знає вагу життя і смерти. Він знає і свідомий того, що коли розчарований в комунізмі відійде від нього, тоді не зможе стати осторонь життя; він піде в противний табор, в якому пізнає шляхи, що ними йому треба прямувати до обраної мети. Він свідомий, що його життя ішло нерівномірно і він по-мужеськи буде намагатися направити заподіяне батьківщині зло навіть тоді, коли йому прийшлося б написати останній рядок:

...„Там за стіною вітер стеле,
Та все мені: - шу-шу, шу-шу...
А я ніяк, ой леле, -
Своїх думок не придушу!
Майне одна - мов крига,
А друга - ніби водограй;
І от, життя, мов книга,
Бери й читай!
Хай сторінки мої нерівні
Й незграбно зверстані рядки,
Бо в книгу дні мої мандрівні
Життя вписало од руки.
І от тепер перегортаю,
Перебираю кожну мить,
І ще не жив, а добре знаю
Те слово: ж и т ь .
Там за стіною вітер стеле,
Та все мені: шу-шу, шу-шу...
Рядок останній напишу..."

У своїх переживаннях, далеко від рідних сторін і батьківської мати, часто тужить за домом, батьками, молодістю, що проминула, „як синій дим, як юний запал молодий, як сон забутого кохання". Йому жалко старенького батька, що сподівався мати сина собі помічником, а тимчасом сина на старість немає при ньому і тільки „туга біла, як зима, лягає на полотна білі". І сивий батько змете порепаною рукою сльозу на груди. Згадує і свою матір, якій нема кому затісувати веретена. Ті дні молодости, що вже ніколи не вернуться, бо й син не той став; він убрав шімі і пальто, і хоч він тужить за Поліссям, то до нього не вернеться. І його душу огортає жаль, жаль до сліз, до болю, що „в своє Полісся не прийду, не вдарю пісню молоду, щоб аж сміялась синя даль".

Однак помилкою було б думати, що у Фальківського не находимо сильних ниток, тільки самі спомини, навіяні тугою за минулим молодістю і Поліссям. Трапляються в нього і сильні боєві поезії, одначе всі вони носять п'ятно його мімозної душі:

...„Гей! Весно, весно!
Як розстане над пущею шум,
І пливма попливе над полями,
А розгнузданий вітер наглум
Протолочить степи копитами -
От-тоді я пригадую знов,
Ніби жужіль, запечену кров,
Що п'янила степи, як вино.
Це було так давно, так давно.
Ой! Весняночко-весно, давно.
Ой, весно, весно! Пам'ятаєш?
Ти почалась тоді зривом всесвітнім,
Щоб до нас докотитись
Розгонами хвиль тільки в квітні.
І коли задзвеніла сосна,
І коли зеленіли луги,
Йшли брати і сини,
Йшли сини і батьки
За той прапор ясний,
Що несла далина.
Ой, весно, весно! Пам'ятаєш?
Ти розбіглась тоді по полях
І припала к мережаній луці,
Бо була тоді перша весна,
Незабутня весна революції!
І так дивно здавалося нам,
Нам обдертим, забитим рабам,
Що не брязкаємо кайданами знов,
Що впиваємось помсти вином!
Це було так давно, так давно,
Ой, весняночко, весно, давно.
Гей, весно, весно! Пам'ятаєш?
Під хмари не білі орли,
Не орли понад хмарами, круки,
І гармати гули, і гармати ревли,
І здрігались покорчені руки!
Гей, весно, весно! Скільки днів
Проковтнув сивий час,
Коли вперше порепані руки
Розгребли купу панських образ
І гармати закрякали круком
Над степами, над синню гаїв.
Це наш гнів затопив береги!
І несли ми удар за удар,
І за око по двоє очей,
Щоб ніколи й ніяк вороги
Не забули повстання ночей.
Хай нас тисячі там полягло,
І струхлявіло досі в могилі,
Та змагання скривавлене тло
Побілити вже ворог не всилі.
І коли уночі мовчки стогнуть гаї,
Злиті кров'ю і потом народу,
Вірю, вийдемо знов на бої,
Як повіє весною з заходу!"

/Уривок з „Гей, весно, весно /

Однак вітер з заходу не появлявся. Треба було самому ставити чоло тим, що хотіли закріпостити Україну й створити з неї російську кольонію. Він добре розумів затії Москви, однак не пішов дорогою Миколи Хвильового, а взявся враз з іншими молодими письменниками організувати чинний спротив. Його діяльність у революційних організаціях в Україні закінчилась по кількох роках. У грудні /13-го/ 1934 р. його розстріляно разом з такими молодими письменниками, як: Близько, Косинка, Шкоруній і ін.

Так перервано літературну діяльність Фальківського. Внаслідок присуду, всі його твори знищено і заборонено в майбутньому передруковувати та читати. Через те його твори так мало були відомі не тільки на східніх землях Укоаїни, але теж у Галичині й на еміграції.

Біографічні дані й поезії
відтворив з пам'яти Б.Л.

++ == ++

О. Безіменний

РОЗРИТА МОГИЛА

/Уривок з II-ої част. оповідання „Над Россю"./

... Гавптман Вольф, командир батальону Української Державної Поліції, що був заквартирований у маленькім придніпрянськім містечку В., пострілом з револьвера забив поліциста Климченка. Це було тією іскрою, що привела до вибуху і так докраю напруженої атмосфери, яка виникла внаслідок нелюдських відносин офіцерів-німців до наших поліцистів. Тисячний натовп грізно наїжених багнетів окружив тіло покійника і в дикому гніві притиснув у кут подвіря групку офіцерів, що не старалися привернути порядок, хоч і даремно. Ось над щітиною грізно наїжених багнетів високо піднеслася сивобородна постать старого Мазуренка, товариша покійника ще зі Сердюцької дивізії, і рвучи з розпервування волосся з бороди, закричав: „Бий гадів!".

Як бить, так бить! Три дні ревли кулемети в придніпрянському містечку, три дні бились герої, і вже на четвертий полягли під ланцюгами німецьких танків. Поляг і він - сивобородий Мазуренко. Відламок стрільна розірвав йому правий бік. Його нерозлучні друзі, Остап і Косолапий, забрали його тіло і вночі, щоб не бачили вороги, перенесли до рідного села та поховали цілою громадою, по його останній волі, на високій кручі над Россю. Сільські дівчата розкішними вінками убрали могилу, а товариші по зброї сповили їх димом прощальних сальв.

Та лише час. Чимало води утікло за той час з Росі у Дніпро, чимало вітрів пронеслось над Россю. Ось знов на Сході загорілась заграва пожеж. То знову ринули у своїм невпинним русі азійські орди і внедовзі страхіття війни знову пронеслися понад Россю. Німецькі стрільна зорали землю, азійські ж не лишили й могили; розрили її, зірвали рамена хреста, і лиш пеньок з напів згорілим написом свідчив, що тут була могила. Розбіглися люди по всіх усюдах і могила лишилась всіми забута...

Та не забула її весна. Вона знову прикрасила її розкішними квітами, оповила хрест буйним хмелем. Не забув також за неї проїжджаючий німецький комісар, що зацікавившись, видряпався на кручу й прочитав рештки напису:

„... усопший воїн Лавр Мазуренко,
за волю Краю".

Цього було вже забагато. Два червоноармійці - його сопутники, зараз же по наказу розрили могилу, звалили хрест, викорчували хміль, а тлінний прах вкинули з кручі у хвилі Росі. Зробивши „бдительность", вони поїхали собі далі. Це було напередодні Зелених Свят. На другий день вранці все село ахкало від здивування: ще вчора розрита могила була тепер наново висипана, уквітчана свіжими квітками. На рамонах свіжо витесаного хреста, прикрашеного квітчастими вінками, горно повівали два прапори. Сільське начальство зі страхом повідомило район і за годину під кручею, скиглячи гальмами, зупинився автомобіль з „бойцами войск государственной безопасности". Молоденький офіцер, слиме дитина, з малиновими нашивками лейтенанта, з брудною лайкою кинувся на кручу. За ним декілька вояків. І раптом... вибух... Вибух струснув кручу, стовп диму покрив усе, крик, гуркіт, зойки... І коли розвіявся дим, перелякані натовп людей оглядав сумне видовище: столітній явір, що своїм віттям прикривав могилу, тепер впав з кручі і своїм тягарем придушив автомашину та людей. Стогнали поранені... курився дим...

На другому боці Росі, недалеко могили, сиділи в кущах над дротами розподільчої дошки Остап і Косолапий. Вони святкували тріюмф. Вони жорстоко помстилися за зневагу тлінного праху їхнього друга. З-за рогу кручі вибігло знову декілька автомашин та зупинилось поблизу. „Бойци" вмить окружили кручу. - „Ну, Остапе, час нам виривать звідси". - „Пора" - промовив Остап, і підмінувавши батерею, зникли оба в кущах. Перейшовши долину, вибрались на протилежну кручу долини, аж під лісом, і оглянулись. Що ж побачили вони? Широко по долині тісним ланцюгом шниряли сірі постаті вояків, а на кручі різнобарвними квітами вилискувала в проміннях сонця могила. Під легким подувом вітру лопотіли прапори, наче слали останній привіт юнакам.

Вибух!... Грім стряс долиною, все кругом вкрилось пеленою диму, стовпи полум'я охопили кручу. По мужньому, хоч ще дитячому лиці Остапа скотилась кришталева сльоза... „Я буду такий, як ти, дідусю" - шептали уста.

Степовий вітер шарпав хмару диму, розшматовував її на куски і зносив геть, понад долиною, на простори степів. А коли розвіявся дим і полум'я, могили вже не було, тільки порита свіжими ямами круча, що благально, наче зі скаргою, дивилась крізь сіру пелену диму в небо. Затвердлі лиця юнаків звернулись востаннє в сторону кручі, уста шептали тихо: „Спи, тихо спи, наш друже... Ти віддав для Краю усе, що міг".

Темна стіна лісу приняла ще двох своїх синів...

== == == ==

З життя Куреня молоді

Шаховий турнір у Курені.

У Курені розіграно шахові змагання за індивідуальне мистецтво К.М. в літньому сезоні. До змагань зголосилося 32 юнаків, з яких до фіналу ввійшло вісьмох. Фінальні висліди такі:

1. Гринів	-	11:3 точок	5. Марків	-	6,5:7,5 т.
2. Харамбура	-	10:4 "	6. Корсунь	-	6,5:7,5 "
3. Шулик	-	9:5 "	7. Павлішак	-	4 :10
4. Сєрант	-	8:6 "	8. Харак	-	1 :13

У порозумінні з Командою К.М. перші три місця нагороджено виданнями „Життя в Таборі", а саме: 1. місце - Бора: „В дорозі". 2. і 3. місця - Елерсон: „Сон літньої ночі".

Юнаки К.М. на Матуральних Курсах.

Ще в Беллярії, коли переводжувано вступні іспити на проєктовані Матуральні Курси, зголосилося з Куреня 41 юнаків, з них принято 39-ох. Наука почалася на новому місці в Ріміні 2.11.45. Спочатку провадилось науку серед невідрадних умовин, без достаточних приладів до писання, шкільних уряджень, учителі не мали відповідних підручників і ін. З часом вдалось дирекції М.К. побороти всі майже труднощі. Юнаки мали твердий горіх до розкушення, бо наука, як на таборові умовини, стояла на високому рівні, поминаючи вже те, що війна перешкодила багатьом і перервала їхню попередню науку щонайменше на два роки. Юнаки К.М. входили в склад відділу „Г" - опікун мгр. О. Томасевич. Письменні задачі розпочались 30.7. і тривали до 3.8. ц.р. Усні іспити переведено у днях 12 - 26. серпня. Протягом шкільного року відпало, чи відступило з курсів 12 юнаків. До матури допущено 27, з

них один був недопущений до усної матури, один відступив від усної, чотирьох не здало. 21 юнаків здало матуру з такими поступами: трьох з дуже добрим, сімох з добрим, одинадцятьох з достаточним. Направду треба дивуватись юнакам, звідки брали вони стільки енергії до науки. Довгими зимовими вечорами сліпав кожний при коптячій лямпі з консервної бляхи, а з настанням довших днів можна було бачити їх завсіди надворі, як заве то „вибубнювали" задані лекції. Належиться їм дійсно похвала за їхню науку та її вислідн.

Юнаки на Торговельному Курсі.

Закінчились іспити для юнаків К.М. і на Торговельному Курсі. Наука почалась 20.11.45. 34 юнаків К.М. записалось на цей курс, відпало 5, 1 від'їхав до лазарету, до іспиту допущено 28. З того 1 не здав. З дуже добрим поступом здав 1, з добрим - 19, з достаточним - 7. Опікун відділу - пхор. І. Костельник.

8.8. тринадцять юнаків, що покінчили шоферські курси в таборі, відійшли разом з інструктором Григорашем до Транспортової Колони в Міраморе.

10.8. Український Допомоговий Комітет у Римі прислав для Куреня матерію на новий прапор /старий уже знищений/. Оцим складаємо Комітетові щиру подяку.

12.8. відбулися ширші сходини членів філії „Просвіти". Відчитано реферат „Хрищення України" та обговорено біжучі справи.

24.8. розпочато в Курені переплетницький курс.

В Курені створено поширений курс англійської мови, що на ньому крім англ. мови викладається ще укр. мову, історію, аритметику, географію, фізику. Наука почалась 26.8. в трьох відділах: „А" - 24, „Б" - 32, „В" - 29 юн.

Вістун викладає новобранцям про військові степені. - Отже слухайте! Ст. стрілець при війську - то так, якби в цивілю адвокат, або якийсь доктор, вістун - то якби вже якийсь інспектор, або староста, десятник - то вже так, як намісник, ст. десятник - но, як би вам сказати - та ні, в цивілю такого пана навіть нема.

О. Білик

ВЕЧОРОМ ПО ТАБОРІ.

/Фейлетон/

Вечірній сумерк продирається обережно через дроти, користаючи з нечуйности постів, що спокійно дрімають на вежі біля скоростріла. За хвилину він уже в таборі і розстелює своє воло-

го-сіре [illegible]дно над дахами шатер. У тому часі ти докінчуєш „фафлигу" [illegible]ухаєшся в потилицю і ліниво виходиш на прохід по таборі.

[illegible]инаєш Технічний блок, спортову площу і йдеш на вулицю Шпінакову, в напрямі Помідорового блоку. Подорозі стрічаєш різних знайомих, що витають тебе традиційним - „Ааа! Дай Бо!..." Лишаєш позаду купу соняшників, що стоять колесом з похиленими головами, немов таборова братія над „фурієром", чекаючи поділу харчів. Біля помідорів швендяється насуплений, як сова, сторож і безупину свариться з невинними прохожими. Гм... - дивуєшся - вже ходжу тут два тижні й не бачив ні одної червоної помідори. От тобі підсоння!...

Змірявши докладно кроками всі-всі доріжки і стежки, сідаєш вкінці недалеко дротів, а на тебе сідає ціла купа мух і комарів. Пости вспіли вже освітити прожекторами дроти, що виглядають тепер, як різнобарвний нашийник гарної гуцулки. Напасні мухи не дають довше сидіти і ти рішаєш пройтися здовж Київською аж до Штабограду. Тут і там чуєш чарівні акорди бадьорої вояцької пісні /ех, та й співаки у нас!/, тут і там гудуть цимбали, бренькає балалайка, заводить скрипка. Позавішувані на стовпи і бараки голосники таборової радіостанції Ті-Са-Мі /полк. С., хор. М. і Т./, заповідають третю світову війну.

Запах йодофору і ще якогось ос[illegible]фору пригадує тобі, що десь недалеко находиться таборова лічниця. [illegible] театр, що останньо став поважним конкурентом Рільничої Школи /[illegible] взірцеві зільники/, хрестишся тричі біля величавої катедри і доходиш до Торговельної Школи, що розмістилась напроти нашого славного ярмарку. Вже самі ноги несуть тебе між товпу крикливих гандлярів, а руки мимоволі лізуть до кишені /своєї/ і шукають синіх папірчиків з портретом нещасливого Манойла. Тут купиш усього: червоні черевики й цивільний капелюх, коняк і пироги, доляри й афідавіти, летунські коверти й порнографічні картки, кавуни й виноград, музичні інструменти й карти до бріджа - одним словом все, що потрібно для душі й тіла. Тут і там побачиш дядька з довгими, або короткими вусами, що крутить щось, ніби циферблят годинника і кричить на ціле горло: - Платиш 5 - виграєш 25!... Хто грає, той гроші має... До мене, до мене!

Протиснувшись крізь юрбу, доходиш аж до кордону, що ділить нашу автономну републику від „фербіндетен" і бачиш, як понад дротяну сітку перелітають різні товарі, немов ракетні стрільна через територію Швеції. Прямуєш далі вулицею Запасною у сторону Штабу. У шатрах блимають уже каганці, а довкола столиків засіло чесне товариство до фербелька /що ж можна зробити з такою кількістю сірників?!/. - Майзель!... По п'ять... та оза два... одна - дві... Грай на биту! Форпас... мітпас... цюпа... - і робота йде, аж куриться.

У мистецькій робітні „Веселка" відходить культурний брідж. На кіновій площі, довкола почесної клітки, тягнуться рівненькі загумінки занятих таборовиками місць. Фінал твойого проходу - це зимний туш, що відсвіжує ум і відсвіжує стомлені цілоденною працею м'язи.

Сурмач дає знак, що його служба вже скінчилась, а ти з задоволенням прямуєш до закуреного шатра, щоб з приємністю залісти під москітну сітку і мріяти про свої „кавалєрські" пригоди..

: - : - :

Вояцькі приповідки:

Хто під ким яму копає - то напевно з піонірів.
Забув бик, як був рекрутом.
Де дрова рубають - там певно старшинська кухня.
На злодію - „екстра" мундур.

З рисунків малого Селерка

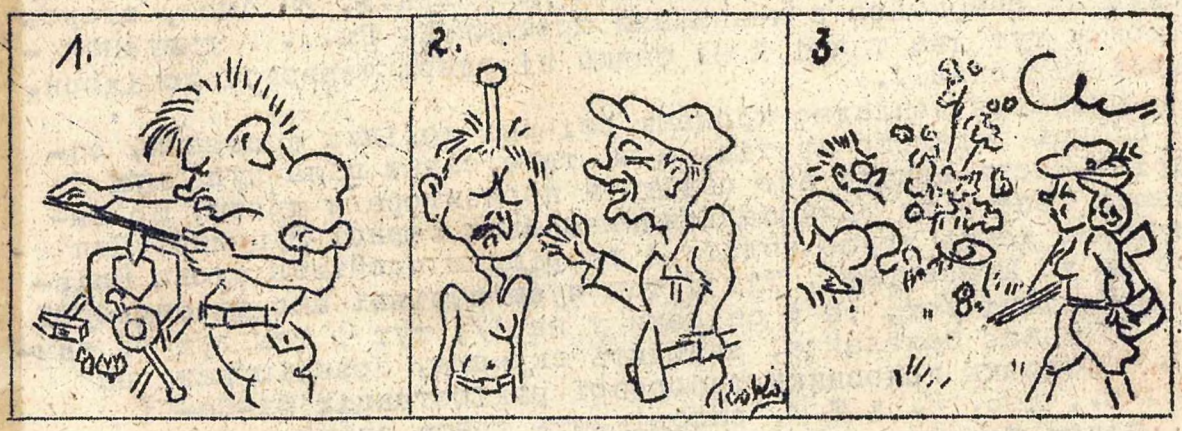

1. Він гострить на нього зуби. 2. Цей забив йому порядного цвяха в голову. 3. А та полює на нього.

ЗАГАДКИ.

Як	я.	ріcть	так,	
то	як	би	сво	бу
ви	би	ба	муд	лись
тре	й	вчи	ла	

Рухом шахового коника відчитай дві початкові лінійки одного з віршів Т. Шевченка.

1. Фляшка з корком коштує 1,10 зл. Фляшка дорожча за корок 1,00 зл. Скільки коштує самий корок?
2. Тато твойого тата був татом мойого тата. Мій тато не мав ні братів, ні синів, ні сестер. Хто це говорить і у якому родинному відношенні є вони до себе?

Ану, чи скажеш, який характер має кожний з цих панів? За влучну розв'язку цієї загадки так, як й інших, призначена нагорода. Розв'язки слати до Редакції не пізніше 10-го кожного місяця.

Розв'язки з попереднього числа:

Хрестиківка: короп, озеро, намул, октет, тирса, остав, проба.
Слова на місці хрестиків - Конотоп - Полтава.
Ребус: Нагинай галузку, поки молода.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

Видає: Культ.-Осв. Відділ
Редагує: Колегія К.М. За Редакцію відп.: Оглюк М.О.